

Strebna O. V.,

orcid.org/0000-0002-0537-3338

PROBLEMS OF USING THE CHATGPT MODEL IN THE PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article examines characteristics of the ChatGPT model as one of the tools of artificial intelligence (AI), which is based on the conclusions of the conducted analysis and the generalization of the results of the research of modern Ukrainian scientists regarding the use of artificial intelligence in education. It is established that the theoretical foundations of the didactic capabilities of ChatGPT have been thoroughly outlined in modern research; at the same time, it is noted that the praxeological aspects of the model's application in the education of primary school students require further detailing. In order to solve this task, the study of views of practicing teachers on solving the outlined problem has been carried out; the pedagogical interpretation of survey results of primary school teachers of Kherson region, who took advanced training courses, has been carried out. Possibilities of the positive impact of ChatGPT on the quality of education and development of younger schoolchildren have been identified; vectors for improving the activities of the pedagogical community with the use of artificial intelligence have been represented. Summarizing the results of scientific research and analysis of pedagogical experience gave the author an opportunity to characterize the principles on which the work of ChatGPT is based, the advantages with which the ChatGPT model enriches the educational process, and the challenges that the educational community faces in connection with the activation of the use of artificial intelligence. It is noted that the integration of artificial intelligence in general and the ChatGPT model in particular into modern educational practice requires new approaches to training teachers and improving their qualifications. The necessity to update attention to ethical issues related to the use of artificial intelligence has been emphasised; the methods of teaching teachers with ChatGPT have been characterized; the perspective of a more detailed study of the application of various types of artificial intelligence in the educational process of primary school and adaptation of artificial intelligence methods in accordance with the specifics of teaching younger schoolchildren have been outlined.

Key words: artificial intelligence; ChatGPT model; advantages and disadvantages of using ChatGPT; primary school teachers; principles on which the work of ChatGPT is based; prompt; survey results; educational programs; recommendations.

Дата надходження статті: 10.06.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Примакова В. В.

УДК 373.2.011.3-051:005.963(477)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi57.595>

Швед Г. В.*,

orcid.org/0000-0002-7931-885X

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ І НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено висвітленню теоретичних і практичних аспектів підготовки педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації соціально-емоційного розвитку й навчання в системі післядипломної освіти. Представлено теоретичний аналіз аспектів соціально-емоційного розвитку крізь призму Базового компоненту дошкільної освіти як державного стандарту дошкільної освіти та в контексті співпраці з міжнародними науковими інституціями, що опікуються зазначеними питаннями у процесі своєї діяльності. Здійснено обґрунтування актуальності проблеми розвитку соціально-емоційних навичок у дітей дошкільного віку під час розвитку життєвої компетентності в різних видах діяльності.

*© Швед Г. В.

Уточнено особливості зміцнення та підтримки психосоціального благополуччя в дітей дошкільного віку, що є пріоритетом для педагогів закладів дошкільної освіти в часи війни.

Наведено характеристику спецкурсів та модулів з упровадження ігрових та діяльнісних методів навчання, які включено в освітні програми підвищення кваліфікації закладів післядипломної педагогічної освіти, як-от: «Педагогіка гри у закладах дошкільної освіти», «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки», а також є складовими цілісної екосистемної підготовки педагогів закладів дошкільної освіти в умовах сучасних викликів. Розглянуто роль гри у розвитку соціально-емоційних навичок дітей дошкільного віку, розбудові психологічно безпечного освітнього середовища та залучення батьків до соціально-емоційного розвитку дітей, а також підтримки благополуччя дітей у надзвичайних умовах життя, зокрема в умовах війни.

Перспективи подальших наукових пошуків полягають у вивченні питання практичного використання педагогами закладів дошкільної освіти матеріалів «Програми соціально-емоційного розвитку і навчання дітей «Perry Pals» («Веселі Друзі»)» у процесі взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: підготовка, післядипломна освіта, педагоги закладів дошкільної освіти, соціально-емоційний розвиток і навчання.

Постановка проблеми. В умовах руйнівного впливу широкомасштабної війни одним із пріоритетів дошкільної освіти в Україні є забезпечення соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку через виховання, навчання, соціалізацію та формування необхідних життєвих навичок. Сьогодні проблема налагодження спілкування, готовності до ефективної взаємодії в проєкції «дитина – дитина», «дитина – дорослий», прагнення бути частиною колективу, позитивного ставлення до себе та інших, здатності до співчуття, формування навичок соціальної адаптації та інтеграції в суспільство є одним з провідних завдань педагогічної діяльності. Включення в освітній процес теоретичних і практичних аспектів соціально-емоційного навчання й виховання є необхідним не тільки для здійснення якісної освіти в закладах дошкільної освіти, а й для формування м'яких навичок та розвитку особистості в контексті проблем, пов'язаних із пандемією COVID-19 та воєнними діями на території України.

Аналіз досліджень. Питання соціально-емоційного розвитку дорослих і дітей досліджували такі закордонні науковці і практики, як John Gottman (узаємозв'язок між емоціями, міжособистісними відносинами та навчанням дітей), Daniel Goleman (вплив емоційного інтелекту на навчання й виховання), Peter Salovey та John D. Mayer (емоційний інтелект та ефективне використання емоцій), Daniel Siegel (вплив емоційного інтелекту та соціальної компетентності на розвиток мозку та поведінки) та ін.

Мета статті – схарактеризувати підготовку педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації соціально-емоційного розвитку й навчання в системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Соціально-емоційний розвиток дітей в умовах війни є складним процесом, оскільки воєнний конфлікт створює низку негативних чинників, що впливають на фізичне, психічне та соціальне здоров'я. Серед них виділяємо травматичні події (фізичні й психологічні травми), стресові стани (зокрема й посттравматичний стресовий розлад), зміну/зупинку освітнього процесу (соціальна ізоляція), втрату стабільності й рутини (дому, родини, друзів), обмеженість доступу до соціальних програм і ресурсів для повноцінного фізичного, психологічного та соціального розвитку дітей в умовах війни. Тож, ураховуючи ці проблеми, педагогам закладів дошкільної освіти важливо розуміти й сприяти розвитку соціально-емоційних навичок у дошкільнят під час планування й здійснення освітнього процесу для успішної соціалізації в дитячу спільноту.

Соціально-емоційний розвиток передбачає реалізацію психолого-педагогічних впливів педагога на особистість дитини з метою її успішної соціалізації. Маємо зауважити, що одним із ключових елементів державного стандарту дошкільної освіти є розвиток соціально-емоційних навичок дитини у процесі становлення життєвої

компетентності. Основні аспекти соціально-емоційного розвитку дитини в контексті Базового компонента дошкільної освіти охоплюють позитивне сприйняття себе й адекватну самооцінку, сприйняття оточуючих та готовність до взаємодії з ними, розвиток емпатії та здатність розуміти власні емоції та почуття, контроль емоцій та уміння реагувати на різні їх прояви.

В основі кожного освітнього напрямку Базового компонента дошкільної освіти визначено зміст роботи та педагогічні впливи для забезпечення розвитку емоційної сфери, свідомості, керованої поведінки, що складають життєву компетентність як комплексний результат становлення компетенцій в різних видах діяльності дітей дошкільного віку [5]. Тож згідно з цим емоційний інтелект як здатність розрізняти та конструктивно керувати емоціями, уміння виявляти ініціативу, співдіяти в парах, групах, ухвалювати рішення, вирішувати конфлікти є складовою не тільки наскрізних умінь, але й цілеспрямованого розвитку соціально-емоційних навичок дітей дошкільного віку.

Проаналізувавши адаптовану версію Піраміди підтримки Міжвідомчого постійного комітету (2007) та рекомендації ЮНІСЕФ щодо психічного здоров'я та психосоціальної підтримки [1], слід зацентувати, що створення психологічно та фізично безпечного простору, забезпечення рівності й надання базової підтримки, запровадження соціально-емоційного навчання та навчання через гру є інструментами педагогів у зміцненні та підтримці психосоціального благополуччя в умовах складних життєвих ситуацій.

Основні положення професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» відповідно до трудової функції В «Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу» свідчать про потребу в обізнаності й застосуванні технік безконфліктної комунікації, емпатійного слухання під час взаємодії з учасниками освітнього процесу, що покладено в основу психоемоційної компетентності та педагогічного партнерства [3]. Відповідно до цього підготовка педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації соціально-емоційного навчання й виховання охоплює такі напрямки, як створення психологічно безпечного освітнього простору, удосконалення знань із надання психосоціальної та соціоемоційної підтримки, технік ефективної комунікації, запобігання конфліктним ситуаціям, особливостей залучення батьків до надання підтримки дітям у надзвичайних ситуаціях, що базуються на екосистемних і практико орієнтованих заходах.

Ураховуючи важливість розвитку соціальних та емоційних навичок у дітей в умовах війни, педагогам закладів дошкільної освіти потрібно пройти відповідну підготовку для реалізації соціально-емоційного навчання й виховання у процесі освітньої взаємодії. Так, відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та the LEGO Foundation щодо співпраці у сфері освіти та науки, а також у межах проєкту «Сприяння освіті» в дошкільлі, запровадження освітніх компонентів (навчальних дисциплін, спецкурсів, модулів) з ігрових та діяльнісних методів навчання в освітні програми обласних інститутів підвищення кваліфікації та закладів післядипломної освіти впроваджується програма підвищення кваліфікації для педагогів закладів дошкільної освіти, що заснована на матеріалах шведської програми соціально-емоційного розвитку і навчання «Perry Pals» («Веселі друзі») [4], основними завданнями якої є формування ціннісного ставлення педагогів до соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку, ознайомлення з методичним інструментарієм, ресурсами програми та особливостями її реалізації в дитячій спільноті. Сприяння розвитку в дітей емоційного інтелекту та соціальних навичок відбувається на основі включення в освітній процес закладів дошкільної освіти мультфільмів і книжок про п'ятьох друзів-тварин, ігрових активностей для розвитку емоційного інтелекту, мобільного ігрового застосунку «Веселі друзі», YouTube-каналу «Веселі друзі». Програма є складовою цілісної екосистемної підготовки педагогів закладів дошкільної освіти, забезпечує інтеграцію змісту таких спецкурсів та модулів, що є складовою програми підвищення кваліфікації

в системі післядипломної освіти, як-от: «Педагогіка гри у закладах дошкільної освіти», «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» [2] у процесі підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти. Ігрову діяльність згідно з Державним стандартом дошкільної освіти визначають провідною, а в умовах війни гра набуває змін, про що свідчить відмова дітей від гри, зміна сюжету гри, зменшення часу на гру тощо. У зв'язку з цим актуальним стає подолання професійних стереотипів щодо використання гри, зміна підходів педагогів у використанні ігрових взаємодій з метою відновлення в дітей почуття радості, що успішно реалізовано у змісті спецкурсу «Педагогіка гри у закладах дошкільної освіти», який орієнтовано на підготовку педагогічних працівників до впровадження гри як наскрізного підходу в взаємодії з дітьми дошкільного віку та забезпечення всебічного розвитку дітей і наступності між дошкільною та початковою освітою з урахуванням основних положень Базового компонента дошкільної освіти та Концепції Нової української школи. Програма соціально-емоційного розвитку «Perry Pals» («Веселі друзі») є одним із засобів забезпечення стабільності та підтримки дітей в часи війни в межах спецкурсу «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» [2], що висвітлює теоретичні і практичні засади психосоціальної підтримки, визначення ролі гри у збереженні психічного здоров'я, інформування щодо впливу стресу на креативний, соціальний, когнітивний, емоційний і фізичний розвиток під час взаємодії з дітьми дошкільного віку, поглиблення знань у сфері копінг-стратегій та розвитку соціально-емоційних навичок під час застосування активностей для навчання через гру з метою когнітивного, соціального й емоційного розвитку дітей.

Висновки. Відтак підготовка педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації соціально-емоційного розвитку й навчання в системі післядипломної освіти є надзвичайно важливою, оскільки вона орієнтована на отримання необхідних знань, навичок і інструментів для успішної роботи з дітьми в цьому напрямку. Можна впевнено стверджувати, що наведені характеристики спецкурсів та модулів освітніх програм підвищення кваліфікації у своєму об'єднанні орієнтовані на формування ціннісного ставлення педагогів до вдосконалення вміння впливати на розвиток соціально-емоційних навичок дітей дошкільного віку, зокрема за допомогою ігрових та діяльнісних методів навчання з метою всебічного розвитку в процесі розвитку життєвої компетентності під час освітнього процесу. Відтак підготовка педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації соціально-емоційного розвитку й навчання в системі післядипломної освіти є важливим аспектом забезпечення якісної освіти у сфері дошкільної галузі в умовах російської агресії проти України.

Перспективним видається більш детальне вивчення питання практичного використання педагогами закладів дошкільної освіти матеріалів Програми соціально-емоційного розвитку і навчання дітей «Perry Pals» («Веселі Друзі») у процесі взаємодії з дітьми дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Посібник із психічного здоров'я і психосоціальної підтримки на рівні громад в умовах надзвичайної ситуації та переміщення населення. URL: https://cerebrolysin.com.ua/fileadmin/user_upload/dementia/addition/iom-mental-health.pdf
2. Про деякі питання впровадження освітніх компонентів (навчальних дисциплін, спецкурсів, модулів) з психосоціальної підтримки дітей та педагогів в умовах кризових ситуацій, упровадження ігрових і діяльнісних методів навчання та розвитку: наказ Міністерства освіти і науки України № 1005 від 22.11.2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-vprovadzheniya-osvitnih-komponentiv-navchalnih-disciplin-speckursiv-moduliv-z-psihosocialnoyi-pidtrimki-ditej-ta-pedagogiv-v-umovah-krizovih-situacij-uprovadzheniya-igrovih-i-diyalnisnih-metodiv-navchannya-ta-rozvitku>
3. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: наказ Міністерства економіки України № 755-21 від 19 жовтня 2021 року

URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

4. Програма соціально-емоційного розвитку і навчання дітей «Peppy Pals» («Веселі Друзі»). URL: <https://docs.google.com/document/d/1dn3YHEGXi70Xfkh23bf8weIldns1WR8/edit>
5. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2021 року № 1/9-148. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

References:

1. Posibnyk iz psykhičnoho zdorovia i psykosotsialnoi pidtrymky na rivni hromad v umovakh nadzvychainoi sytuatsii ta peremishchennia naseleння [A manual on mental health and psychosocial support at the community level in emergency situations and population displacement]. Retrieved from https://cerebrolysin.com.ua/fileadmin/user_upload/dementia/addition/iom-mental-health.pdf [in Ukrainian].
2. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, On some issues of the implementation of educational components (learning disciplines, special courses and modules) on psychosocial support of children and teachers in crisis situations, implementation of game and activity methods of learning and development dated November 22, 2022 No.1005. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-vprovadzhennya-osvitnih-komponentiv-navchalnih-disciplin-spekursiv-moduliv-z-psihosocialnoyi-pidtrimki-ditej-ta-pedagogiv-v-umovah-krizovih-situacij-uprovadzhennya-igrovih-i-diyalnisnih-metodiv-navchannya-ta-rozvitku> [in Ukrainian].
3. Order of the Ministry of Economy of Ukraine, On the approval of the Professional Standard "Educator of a preschool education institution" dated October 19, 2021 No. 755-21. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].
4. The programme of socio-emotional development and learning of children "Peppy Pals" ("Cheerful Friends"). Retrieved from <https://docs.google.com/document/d/1dn3YHEGXi70Xfkh23bf8weIldns1WR8/edit> [in Ukrainian].
5. Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Regarding methodological recommendations for the updated Basic component of preschool education dated March 16, 2021 No. 1/9-148. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].

Shved H. V.,

orcid.org/0000-0002-7931-885X

TEACHER TRAINING OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS FOR THE IMPLEMENTATION OF SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT AND LEARNING IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

The article is devoted to the presentation of theoretical and practical aspects of teacher training of preschool education institutions for the implementation of socio-emotional development and learning in the system of postgraduate education. A theoretical analysis of aspects of socio-emotional development has been carried out through the prism of the Basic component of preschool education as a state standard of preschool education and in the context of cooperation with international scientific institutions that take care of the mentioned issues in the course of their activities. The relevance of the problem of developing socio-emotional skills in preschool children in the development of life competence in various types of activities has been carried out. The features of strengthening and maintaining psychosocial well-being in preschool children, which is a priority for teachers of preschool education institutions in times of war, have been clarified.

The article describes the characteristics of special courses and modules on the introduction of game and activity-based teaching methods, which are included in the educational programmes of advanced training of postgraduate pedagogical education institutions, such as "Play Pedagogy in Preschool Education Institutions", "Well-being of Children and Teachers: Effective Tools and Practices of Psychosocial Support", and are also components of the holistic ecosystem training of teachers

of preschool education institutions in the conditions of modern challenges. The article considers the role of play in the development of socio-emotional skills of preschool children, the development of a psychologically safe educational environment and the involvement of parents in children's socio-emotional development, as well as supporting children's well-being in extraordinary living conditions, in particular in war.

The prospects for further scientific research are to study the practical use of materials of Peppy Pals Programme for Social-Emotional Development and Learning of Children in the process of interaction with preschool children by teachers of preschool education institutions.

Key words: training, postgraduate education, preschool teachers, socio-emotional development and learning.

Дата надходження статті: 06.06.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Примакова В. В.

УДК 377:[504.61:355.01](477)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi57.596>

Шевчик Б. В.*,

orcid.org/0009-0001-9157-7053

Шевчик Л. О.*,

orcid.org/0000-0003-0755-2193

Боднар О. С.*,

orcid.org/0000-0003-4207-0624

ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ЕКОЦИД» У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У статті розглянуто шкодочинний вплив російської агресії на інфраструктуру, функціонування природних систем життєзабезпечення, довкілля (а саме руйнування ландшафтів, екосистем, оселищ та популяцій; порушення цілісності біосфери) й отримання екологічних послуг населенням України.

Обґрунтовано перелік найважливіших компонентів підготовки екологічних менеджерів у фахових коледжах в умовах воєнного часу. Серед яких – формування фахівців, здатних вирішувати екологічні завдання різного рівня складності, усвідомлювати загрози сьогодення, знати засоби запобігання їм і бути готовими до адекватних дій, спрямованих на попередження екологічної катастрофи.

Аргументовано світоглядну значущість фундаментального загальнонаукового та загальнобіологічного поняття «екоцид» під час війни та в період повоєнного відновлення. Винесено на обговорення критерії розкриття змісту поняття «екоцид», запропоновані групою авторів (С. Баран, Я. Дідух та ін.). Критерії екоциду визначаються як результат антропогенного впливу, що супроводжуються зникненням чи знищенням цілого ряду об'єктів, серед яких – ендемічні види рослин та тварин, асоціації рослин, рослинні угруповання (луки, ліси та ін.), біотопи (серед яких як природні, так і напівприродні або штучні), об'єкти всесвітньої або загальноєвропейської природної спадщини, а також цілі регіони, забруднені радіонуклідами, чи зруйновані ландшафти. Зміст цього поняття розвивається поступово в міру ускладнення рівня організації живих організмів та угруповань, проти яких вчинено злочин екоциду. Обґрунтовано потребу встановлення логічних зв'язків його з іншими поняттями, осмислення діалектики понять та оперування ними в нових умовах та реаліях воєнного часу.

Ключові слова: стан війни, дидактика, поняття «екоцид», загальнонауковий та біологічний зміст, злочин екоциду, критерії екоциду.

*© Шевчик Б. В.

*© Шевчик Л. О.

*© Боднар О. С.